

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Диккенс Ч. Приключения Оливера Твиста. Повести и рассказы / пер. с англ. А. Кривцовой, вступ. ст. А. Кеттла. Москва : Художественная литература, 1969. 685 с.
2. Діккенс Ч. Пригоди Олівера Твіста : роман / перекл. з англ. М. Пінчевський, Г. Пінчевський-Чекаль, О. Терех, передм., приміт. Б. Буніча-Ремізова. Київ, 1987. 423 с.
3. Карпушина Н.М. Даровитый мистер Доджсон (к 175-летию со дня рождения Ч.Л. Доджсона). *Математика в школе*. 2007. № 7. С. 64–76.
4. Кондарина И.В. Рецепция романистики Ч. Диккенса в России в 1850–1950-х гг. Москва, 2004. 189 с. URL: <https://cutt.ly/9cPIM4I> (дата обращения: 07.04.21).
5. Конончук Т. Екзистенційні виміри художньої реальності (на прикладі творчості В. Тендрякова, В. Журавського та О. Ілічевського). *Проблеми сучасного літературознавства*. 2019. № 19 (29). С. 209–219.
6. Матійчак А. Метафора як інструмент концептуалізації художньої дійсності у полікодовому тексті. *Питання літературознавства*. 2020. № 18 (101). С. 191–208.
7. Мацевко-Бекерська Л.В. Когнітивні маркери художнього наративу. *Мова і культура*. 2020. № 22 (202). С. 148–156.
8. Поліщук О. Категорія художнього та історичного часу в альтернативно-історичних творах. *Синопис: текст, контекст, медіа*. 2018. № 1 (21). С. 8–16.
9. Чарлз Діккенс – основоположник критического реализма в английской литературе. *Портал про освіту в Київській області* : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/ncPKYGb> (дата обращения: 07.04.21).
10. Dickens, Ch. *Oliver Twist* : Novel / Introduction by M. Slater. London : Everyman's library, 1992. 427 p.

УДК 81'42:821.111Джойс7]Джак.030=161.2

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.16.33>

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОБРАЗУ «ТАЄМНИЧОЇ ЛЕДІ»
В ЕСЕ ДЖЕЙМСА ДЖОЙСА «ДЖАКОМО ДЖОЙС»
ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДАХ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

**COMPARATIVE ANALYSIS OF THE IMAGE OF “MYSTERY LADY”
IN THE ESSAY “GIACOMO JOYCE” BY JAMES JOYCE
AND ITS TRANSLATIONS INTO UKRAINIAN**

Ігошев К.М.,

orcid.org/0000-0002-3614-5485

викладач кафедри германо-романської філології та перекладу

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

У статті виконано порівняльний аналіз уривків з оригіналу тексту есе Джеймса Джойса «Джакомо Джойс» та двох його перекладів українською за авторством Р. Доценка та Я. Панко з огляду на еквівалентність перекладу та зазначено переваги та недоліки обох перекладів. Також запропоновано шляхи ліквідації названих недоліків та в окремих випадках надано уточнений варіант перекладу фрагментів тексту.

Творчість Джеймса Джойса за кордоном досліджується літературознавцями та літературними критиками багатьох країн світу. Українське літературознавство, на жаль, приділяє не досить уваги творчості та біографії Джойса. Серед його творчого доробку є не досить вивчені твори як, наприклад, автобіографічне есе «Джакомо Джойс». Ще й нині його місце та значення для розуміння творчості письменника викликає гарячі дискусії.

У статті розглянуто п'ять уривків есе «Джакомо Джойс», що стосуються описів образу Таємничої леді, та їх переклади. На основі порівняльного аналізу перекладів згаданих уривків визначено, що обидва переклади мають свої переваги та недоліки. Я. Панко вдалося краще передати стиль та графічну складову частину твору (групування речень, збереження стилістичних фігур, таких як повтори, відступи між абзацами, використання курсиву відповідно до тексту оригіналу), що також створює відповідне оригіналу естетичне враження в читача. Р. Доценка також подекуди успішно відтворює стиль та синтаксис оригіналу (хоча й рідше за Я. Панко), а також глибше занурюється у текст та різноманітні алюзії та посилання, які використовує Джойс, навіть коли вони не очевидні та додає до тексту детальний коментар. Як перспективний для подальшого дослідження автор статті пропонує напрям порівняльного аналізу оригіналу та перекладів літературних творів інших письменників, особливо тих, котрим властивий складний, вибагливий стиль прози, сповнений алюзій, різноманітних стилістичних засобів та прийомів.

Ключові слова: порівняльний аналіз, еквівалентність перекладу, образ, модернізм, Джойс.

In the article a comparative analysis of the original essay "Giacomo Joyce" by James Joyce and its translations into Ukrainian by R. Dotsenko and Y. Panko is attempted from the point of view of translation equivalence and advantages and disadvantages of both translations are discussed. In addition, ways of amending the said disadvantages are pointed out and revised variants of translation of analyzed fragments are proposed.

James Joyce's works has been studied abroad by scholars of literature and literary critics around the world. Unfortunately, Ukrainian literary studies do not pay enough attention to Joyce's works and biography. Among his literary works there are still insufficiently studied works such as the autobiographical essay "Giacomo Joyce". Even today, its place and significance for understanding the works of the writer is hotly debated.

The article examines five excerpts from Giacomo Joyce's essay on descriptions of the image of the Mystery Lady and their translations. Based on a comparative analysis of the translations of the mentioned passages, it was determined that both translations have their advantages and disadvantages. Y. Panko had managed to better convey the style and graphic component of the essay (grouping of sentences, preservation of stylistic figures, such as repetitions, indentation between paragraphs, use of italics in accordance with the original text), which also creates a proper original aesthetic impression on the reader. R. Dotsenko also sometimes successfully reproduces the style and syntax of the original (though less often than Y. Panko), but, to his credit, he delves deeper into the text and various allusions and references used by J. Joyce, even when they are not obvious and adds a detailed commentary to the text. As a perspective for further research, the author of the article offers a direction of comparative analysis of the original and translations of literary works of other writers, especially those who have a complex, demanding style of prose, full of allusions, various stylistic means and techniques.

Key words: comparative analysis, translation equivalence, image, modernism, Joyce.

Постановка проблеми. Життя та творчість відомого ірландського письменника Джеймса Джойса, винахідника техніки «поточку свідомості», широко досліджується за кордоном – в Англії, США, Італії. Про це свідчать не тільки численні наукові конференції та виставки (приклад останньої – «Жінки Джакомо» 1999 року), присвячені цим темам, а й створення Щорічної Трієстської Школи Джойса (Annual Trieste Joyce School), засідання якої відбуваються щороку влітку в Італії в місті Трієсті та об'єднує джойсознавців з усіх куточків світу. В українському літературознавстві допоки, на жаль, не так багато досліджень, присвячених життю та творчості Джойса та есе «Джакомо Джойс» зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіка перекладу полягає у якомога повнішій відповідній заміні тексту оригіналу текстом перекладу. Але у зв'язку з низкою невідповідностей, спричинених відмінністю мов оригіналу й перекладу з огляду на їх морфологію, лексику, граматику та синтаксис, повна відповідність не є можливою. Тому на позначення взаємин між текстом оригіналу та текстом перекладу використовують термін «еквівалентність». Є різноманітні визначення еквівалентності, але для нашого дослідження досить взяти одне узагальнене визначення: «у теорії перекладу еквівалентність – це збереження відносної рівності змістовної, змістової, семантичної, стилістичної й функціонально-комунікативної інформації, що міститься в оригіналі й перекладі. Доцільно особливо підкреслити, що еквівалентність оригіналу і перекладу – це насамперед спільність розуміння інформації, що міститься в тексті, включаючи і ту, що впливає не тільки на розум, але і на почуття реципієнта та яка не лише експліцитно виражена

в тексті, але й імпліцитно віднесена до підтексту. Еквівалентність перекладу залежить також від ситуації породження тексту оригіналу і його відтворення в мові перекладу» [1]. Тим не менш, досі немає надійних та загальноприйнятих критеріїв для оцінки перекладацької еквівалентності перекладів стосовно оригіналу. Тому у цьому разі ми змушені покладатися на ретельний та всебічний текстовий аналіз.

Автобіографічне есе Джеймса Джойса «Джакомо Джойс» було написане в 1914 році, але опубліковане лише в 1968 році видавництвом «Фабер і Фабер» з передмовою та коментарем Річарда Еллмана [2]. Це видання базується на ґрунтовному дослідженні Р. Еллмана для його біографії Джеймса Джойса, що була вперше опублікована в 1950 році. Хоча з того часу минуло більш ніж півстоліття й багато дослідників заявляли про необхідність нового, більш коментованого та ґрунтового видання цього есе Джойса в контексті останніх досліджень творчості автора, поки що такого видання немає. Є декілька опублікованих перекладів есе «Джакомо Джойс» українською мовою: переклад Андрія Малащука (1995), Ростислава Доценка (2004), Ростислава Семківа (2011) та Ярослави Панко (2019). Для нашого дослідження ми вибрали два переклади цього есе: переклад Ростислава Доценка [3] та Ярослави Панко [4].

Вивченням творчості Дж. Джойса загалом та його есе «Джакомо Джойс» зокрема займалися і займаються Р. Еллман [2; 5], М. Дельвіль [6], Д. Маккорт [7]. У вітчизняному літературознавстві ці проблеми розробляли Ю. Алексєнко [8], Л. Безкоровайна та М. Оробінська [9] та інші. Можна вважати, що саме Р. Еллман виданням біографії Джойса започаткував ґрунтовні дослідження

дження творчості цього письменника у другій половині ХХ сторіччя. У біографії Р. Еллман охоплює період життя Джеймса Джойса від народження до смерті; до цієї фундаментальної праці також увійшли описи та спогади про перебування Дж. Джойса в Трієсті. М. Дельвіль розглядає есе з огляду на причини, через які Джойс вирішив не публікувати його: зокрема, він вважає, що це сталося насамперед через те, що «Джакомо Джойс» не відповідало тодішнім естетичним поглядам письменника, було «естетично й біографічно бен-тежним» [6, с. 765]. Також дослідник намагається визначити місце есе у творчості автора та проводить його аналіз, спираючись на концепцію «новелістичного фрагменту» Р. Барта. Д. Маккорт у статті розглядає есе «Джакомо Джойс» загалом: історію походження назви твору, проблему прототипу Таємничої леді, вплив 10-літнього перебування письменника в Трієсті на його становлення його таланту та наприкінці образ самої Таємничої леді та суперечності у ставленні Джойса до неї. Стаття М. Оробінської та Л. Безкоровайної є дещо схожою на наше дослідження: в ній дослідниці проводять компаративний аналіз оригінального тексту есе «Джакомо Джойс» та його перекладу на російську Н. Кіасашвілі з огляду на парадигматичну організацію тексту та його глибину за допомогою функціонального підходу.

Постановка завдання. У цьому дослідженні ми спробуємо порівняти два наявні переклади есе Джойса «Джакомо Джойс» в аспекті еквівалентності перекладу, сфокусувавши свою увагу на описі Таємничої леді Джойса. Для досягнення цієї мети ми повинні виконати такі завдання:

- уточнити визначення перекладацької еквівалентності;
- обґрунтувати вибір фрагментів тексту есе для подальшого аналізу;
- провести перекладацький аналіз вибраних фрагментів есе з огляду на еквівалентність перекладу;
- запропонувати уточнені варіанти перекладу проаналізованих фрагментів.

Виклад основного матеріалу. Цей вкрай особистий та відвертий текст Джойс ніколи не пробував, а можливо, й не хотів публікувати. На це вказує і його фрагментарний та «вибагливий» характер. Разом із тим у тексті цього есе вбачаються всі ті стилістичні прийоми та свідома увага до форми, вживання повторень, алітерації та метафор, його інтертекстуальна природа – поєднання цитат не тільки з літературних творів, а і з пісень, проповідей, філософських трактатів – що свідчить про сумлінну, усвідом-

лену роботу над стилем тексту. Саме есе становить 16 сторінок тексту, написаних від руки на 8 двосторонніх аркушах. Текст нерівномірний, у ньому присутні великі проміжки, іноді ці проміжки більші за абзаци самого тексту. Саме тому цей текст впливає на читача не лише на мовному, але й на візуальному рівні. Оригінал тексту написано переважно англійською з невеликими включеннями італійської, латини, німецької мов та трієстського діалекту італійської мови. Цей твір – один з небагатьох, що описують так званий «трієстський період» життя Дж. Джойса. Більше інформації про цей період можна отримати лише з «Книги Буття» Станіслауса Джойса (яка й досі не опублікована), та власне біографії самого Джойса за авторством вже згаданого Р. Еллмана [5]. Трієст справив особливе враження на Джеймса Джойса та став важливим етапом у його формуванні як письменника. Зокрема, він неодноразово згадується і в інших його творах, наприклад у романі «Пробудження Фіннегана»: «Та Трієст, о Трієст я з'їв власну печінку» [10]. Як зазначає Р. Еллман: «За часів Джойса Трієст був найбільшим портом південної Європи з визначним минулим. Існує легенда, що Данте завітав до замку Дуїно, що знаходився неподалік і руїни якого ще й досі можна побачити. Також «Дуїнські елегії» Рільке є результатом його довгого перебування (частина якого припала на перебування в Трієсті самого Джойса) в новому замку поблизу тих руїн. Ближче ніж Дуїно розташовано інший замок – Мірамаре, побудований ерцгерцогом Максиміліаном у 1854–56 роках» [5, с. 195]. Трієст був одночасно і подібним і відмінним від Дубліна, який Джойс знав до цього. Подібний у тому, що Трієст, як і Дублін, хоч і мав значне населення, але все ж залишався невеликим містом. Відмінний він був завдяки людям, які його населяли. «На відміну від Дубліна, де ... секс та гріх йшли пліч-о-пліч, у Трієсті не було таких моральних обмежень. Стенні згадує події одного вечора, коли вони разом з Джимом бачили, як повз них пройшли двоє їхніх учнів, які «вочевидь прямували до борделю», що спровокувало Джима на довгу тираду, з якої він дізнався, що в Римі сказати «піти до жінки» це так само звично, як і «піти додому» або «піти в театр». «Погляд італійців на жінок однаково прийнятний як для самих жінок, так і для чоловіків», – закінчив він свою промову» [7, с. 13], – пише з цього приводу Д. Маккорт. Перебування у Трієсті змінило думку Джойса про жінок. До цього, знову ж таки за свідченнями його брата Станіслауса, Джеймс «зневажав жінок за їх дурість, їх манір-

ність, їх грубість, їх голоси» [7, с. 14]. Приїхавши в Трієст, він побачив зовсім інших жінок – молодих, витончених, які займалися музикою, навчалися в університетах, знали кілька іноземних мов, були незалежними, начитаними, займалися гімнастикою, їздили верхи та на велосипеді й водночас мали бездоганний смак та відчуття моди та не були обтяжені релігією [7, с. 14–15].

Есе «Джакомо Джойс» розповідає про період, коли Джеймс Джойс жив і працював в італійському місті Трієсті (що на той час належало Австро-Угорській імперії). Тут він працював учителем англійської мови в Школі Берліца і швидко став дуже популярним серед багатих учнів цієї школи завдяки своїй незвичній манері проведення занять. Саме тут Джойс зустрів свою Таємничу леді, образ якої є центральним для цього есе. У сучасному джойсознавстві наявні різні думки щодо того, хто саме став прототипом для Таємничої леді й чи взагалі тут можна назвати лише яесь одне ім'я. Р. Еллман у біографії Джойса також розглядав цю проблему. Дослідник доходить висновку, що прототипом цієї леді є Амалія Поппер (яка була ученицею Джойса під час його роботи викладачем англійської в Трієсті): «Такими невимушеними та близькими були відносини між цим учителем та його учнями, що не дивно, що з однією з них Джойс навіть бажав більш інтимних стосунків. Це, можливо, була Амалія Поппер, донька бізнесмена-єврея на ім'я Леопольдо, хоча це і не можна стверджувати напевне. Вона прислужилася як одна з моделей для створення характеру та південноєвропейської зовнішності Моллі Блум. Але Джойс також виклав історію їх роману у рукописі під іронічною назвою «Джакомо Джойс» [5, с. 342]. На противагу, Д. Маккорт не настільки впевнений у цьому: у статті він розглядає принаймні ще дві кандидатури на звання прототипу Таємничої леді – Емму Куцці та Енні Шлеймер. Але в ході дослідження він доходить висновку, що жодна з цих трьох осіб

цілком не відповідає тому опису, деталі якого Джойс так старанно розпорошує у своєму есе. Зрештою, дослідник робить висновок про те, що Таємнича леді Джойса-Джакомо – це не якась певна жива жінка, а лише амальгамація з усіх трьох (а можливо, й більше) вищезгаданих нами жінок [7, с. 14–21]. Власне, й ми маємо погодитись з думкою Д. Маккорта, бо хоч есе «Джакомо Джойс» і має автобіографічний фундамент, усе ж воно не є суто мемуарним твором: у ньому присутні численні включення цитат, алюзії, суперечності та навіть відверті фантазії автора, і це вказує на те, що образ Таємничої леді у творі має бути наслідком певної типізації та узагальнення, що властиві всім літературним образам персонажів.

Саме на її образі та цитатах з есе, пов'язаних з Таємничою леді, ми й зосередимо нашу увагу. Есе майже повністю, прямо чи опосередковано присвячено її опису та опису почуттів автора до неї.

Есе починається саме з опису зовнішності та манер Таємничої леді (табл. 1).

На нашу думку, в обох перекладах є деякі неточності, хоча переклад Я. Панко точніше передає графічний складник тексту оригіналу, що теж дуже важливо саме для цього есе Джойса (групування речень, інтервали між абзацами та вживання курсиву). Натомість переклад Р. Доценка ближчий до тексту оригіналу за стилем та синтаксисом («Хто? Бліде обличчя в обводі густо пахкого хутра. Рухи сором'язкі й нервові ... Письмо павутинчасте, подовгасті й витончені літери, в яких тиха зневага й упокореність: молода особа непересічного походження» [3]). З огляду на вказані неточності, нам видається за можливе запропонувати альтернативний варіант перекладу цього уривку, що поєднував би переваги обох проаналізованих перекладів:

«Хто? Бліде обличчя в обводі густо пахкого хутра. Рухи сором'язкі й нервові. Вона користується лорнетом.

Таблиця 1

Фрагмент № 1

Оригінал	Переклад Р. Доценка	Переклад Я. Панко
Who? A pale face surrounded by heavy odorous furs. Her movements are shy and nervous. She uses quizzing glasses. Yes: a brief syllable. A brief laugh. A brief beat of the eyelids. Cobweb handwriting, traced long and fine with quiet disdain and resignation: a young person of quality [2, с. 1].	Хто? Бліде обличчя в обводі густо пахкого хутра. Рухи сором'язкі й нервові. Вона послуговується лорнетом. Атож. Говорить рвучко. Сміється рвучко. І так само рвучко стріпує повіками. Письмо павутинчасте, подовгасті й витончені літери, в яких тиха зневага й упокореність: молода особа непересічного походження [3].	Хто? Бліде обличчя, оточене дуже напахченим хутром. Її рухи соромливі й нервові. Вона користується лорнетом. Так: рвучкий склад. Рвучкий сміх. Рвучкий помах вій. Сплутаний почерк, старанно і тонко виведений з тихим презирством і смиренністю: юна особа з гідністю [4].

Так: рвучкий склад. Рвучкий сміх. Рвучкий помах вій.

Письмо павутинчасте, подовгасті й витончені літери, в яких тиха зневага й упокореність: молода особа непересічного походження».

Отже, в отриманому перекладі можна виділити такі фрагменти:

1) «Хто? Бліде обличчя в обводі густо пахкого хутра. Рухи сором'язкі й нервові» [3] взято з перекладу Р. Доценка як таке, що точніше передає сенс і стиль оригіналу, зокрема: “heavy odorous furs” [2, с. 1] – саме «густо пахке хутро» [3], а не «дуже напахчене хутро» [4] (в останньому виразі вгадується негативна конотація, що відсутня в оригіналі);

2) «Вона користується лорнетом» [4] взято з перекладу Я. Панко, як більш природне;

3) «*Так:* рвучкий склад. Рвучкий сміх. Рвучкий помах вій» [4] та подвійний інтервал між другим та третім абзацом (також з перекладу Я. Панко) – з огляду на точнішу передачу прийому повторення порівняно з оригіналом («рвучкий» так само, як і в оригіналі, у початковій позиції та викликає схоже відчуття «вибуховості», на відміну від перекладу Р. Доценка, де це відчуття послаблене через серединну позицію цього прикметника);

4) «Письмо павутинчасте, старанні й витончені літери, в яких тиха зневага й упокореність: молода особа непересічного походження» [3; 4] (знову ж з перекладу Р. Доценка) – з огляду на точність передачі авторського ідіолекту Джойса: “cobweb handwriting” [2, с. 1] – скоріш за все саме «павутинчасте письмо» (мілке й плавне) [3], ніж «сплутаний почерк» [4], бо далі читаємо “traced long and fine” [2, с. 1], що ми передали як «старанні й витончені літери» (змішавши вибір від-

повідників обох перекладачів), тому це виключає сплутаність (яка передбачає нерозбірливість, незрозумілість як таку).

У другому уривку продовжується опис манер та зовнішності Таємничої леді Джакомо-Джеймса (табл. 2).

На нашу думку, у цьому разі варіант перекладу Я. Панко загалом є доречнішим, бо тут краще збережено синтаксис оригіналу та спостерігається схожа лаконічність. Внесемо лише декілька зауважень: переклад цього фрагменту Р. Доценком видався нам подекуди надлишковим та занадто громіздким. Наприклад, “intermarriage” [2, с. 2] він перекладає як «внутрішньородові шлюби» [3], що, звичайно, більш зрозуміло, ніж «внутрішні шлюби» [4], але з урахуванням контексту другий варіант видається нам не тільки лаконічнішим, а й більш адекватним. Натомість його варіант перекладу виразу “the forcing-house of the seclusion of her race” [2, с. 2] – «теплична ізолюваність своєї раси» [3] видався нам вдалішим за «теплиця ізоляції своєї раси» [4] (табл. 3).

У цьому фрагменті автор залишає алюзію на власний же вірш під назвою «Квітка, дана моїй доньці» (1913). В перекладі лише Р. Доценко вказує на це в коментарях до тексту. У цьому вірші лейтмотивом повторюється епітет “frail” (благенький, тендітний), що використовується для опису рози, дарувальниці та самої дитини (епітет, який також постійно повторюється в наведеній нами цитаті з есе). Власне, ця цитата є скороченим посиланням на цей вірш, прочитавши який ми маємо отримати повнішу картину описаної у ній сцени. Символічним, на нашу думку, є останній рядок вірша: “My blue-veined child” [11], та не лише тому, що він збігається з кінцем відповід-

Таблиця 2

Фрагмент № 2

Оригінал	Переклад Р. Доценка	Переклад Я. Панко
She never blows her nose. A form of speech: the lesser for the greater. Rounded and ripened: rounded by the lathe of intermarriage and ripened in the forcing-house of the seclusion of her race [2, с. 2]	Вона ніколи не висякує носа. Манера висловлюватись: чим коротше, тим важливіше. Заокруглена й дозріла: заокруглена різцем внутрішньородових шлюбів і дозріла в тепличній ізолюваності своєї раси [3].	Вона ніколи не сякається. Форма висловлення: менше задля більшого. Округла і стигла: округлена верстатом внутрішніх шлюбів і достигла в теплиці ізоляції своєї раси [4].

Таблиця 3

Фрагмент № 3

Оригінал	Переклад Р. Доценка	Переклад Я. Панко
A flower given by her to my daughter. Frail gift, frail giver, frail blue-veined child [2, с. 3].	Квітка, що вона дала моїй доньці. Благенький дарунок, благенька дарувальниця, благеньке синьожильне дитя [3].	Квітка, подарована нею моїй дочці. Тендітний подарунок, тендітна дарувальниця, тендітне, помережане синіми судинами дитя [4].

ного фрагменту з есе, а ще й через те, що «синьо-жильне дитя» – то одночасно не лише донька поета, але і (та переважно) таємнича й тендітна муза Джакомо-Джеймса (табл. 4).

У цьому фрагменті Таємнича леді постає в образі Беатріче, коханої Данте Аліг'єрі, а також Беатріче Ченчі з п'єси Персі Біші Шеллі «Ченчі». Така ідеалізація натякає на неспроможність Джойса висловити свої почуття ніяк інакше, ніж через проєкцію, заміну, ототожнення. Йому потрібне таке ототожнення героїні з трагічними жіночими образами з літератури (Беатріче Данте, Беатріче Шеллі, Офелія Шекспіра, Гедда Габлер Ібсена, Естер Прінн Готорна), щоб виправдати свою неспроможність трагічним характером персонажів-коханців, з якими він себе ототожнює: Данте, Орсіно, Гамлет, Ейлерт Левборг, Артур Діммсдейл [6, с. 769].

У перекладі цього фрагменту Р. Доценка як еквівалент для “uncoiling” використав дієслово «розсупонюється», якому властиві певні розмовні конотації, які суперечать загальному піднесенню, навіть трагічному тону цього уривку. До того ж перекладач не зміг (або не забажав) використати повторення “hair slowly uncoils and falls. Slowly uncoiling, falling hair” [2, с. 11] – «розсупонюється і опадає темний вузол її волосся. Воно

поволі вивільнюється й опадає» [3]. Це разом із попереднім невдалим вибором відповідника порушує ритм та атмосферу уривку. У Я. Панко, на нашу думку, варіант більш вдалий: «волосся повільно розпускається і спадає вниз. Волосся, що повільно розпускається і падає» [4]. Тут використано стилістично нейтральні слова та майже збережено прийом повторення та ритміку оригіналу («розпускається і спадає ... розпускається і падає»).

Останній фрагмент, який ми проаналізуємо в рамках нашого дослідження, представляє Таємничу леді з дещо іронічного боку: вона порівнюється з “black pullet” –полохливою «чорною молоденькою курочкою» [3] («чорною ципонькою» [4]), яка кличе свою матінку – «огрядну курку» [3] («квочку» [4]). З огляду на стиль Джойса, Я. Панко переклала цей уривок більш вдало: у неї знову майстерно збережено специфічний для письменника прийом, заснований на частковому або змішаному повторі слів та словосполучень (цей прийом можна побачити на прикладі попереднього уривку): «Тихенький боязкий сміх, тихенькі вигуки, боязкі шматки розмови, що раптом обривається... *Parlerò colla mamma... Іди! цип-цип! іди!* Налякана чорна ципонька: тихі шматки розмови, що раптом

Таблиця 4

Фрагмент № 4

Оригінал	Переклад Р. Доценка	Переклад Я. Панко
She walks before me along the corridor and as she walks a dark coil of her hair slowly uncoils and falls. Slowly uncoiling, falling hair. She does not know and walks before me, simple and proud. So did she walk by Dante in simple pride and so, stainless of blood and violation, the daughter of Cenci, Beatrice, to her death [2, с. 11].	Вона ступає коридором поперед мене, і з кожним кроком поволі розсупонюється і опадає темний вузол її волосся. Воно поволі вивільнюється й опадає. Не відчуваючи цього, вона ступає переді мною, проста й горда. Так ступала вона у Данте, проста й горда, і так само, незаплямована ні кров'ю, ні насильством, простувала Беатріче, дочка Ченчі, до своєї смерті [3].	Вона йде переді мною по коридору, і темне пасмо її волосся повільно розпускається і спадає вниз. Волосся, що повільно розпускається і падає. Вона цього не помічає і йде переді мною просто і гордовито. Так йшла вона повз Данте в гордовитій простоті, незаплямована кров'ю і насильством, дочка Ченчі Беатріче, на свою смерть [4].

Таблиця 5

Фрагмент № 5

Оригінал	Переклад Р. Доценка	Переклад Я. Панко
She stands black-robed at the telephone. Little timid laughs, little cries, timid runs of speech suddenly broken... <i>Parlerò colla mamma...</i> Come! chook, chook! come! The black pullet is frightened: little runs suddenly broken, little timid cries: it is crying for its mamma, the portly hen [2, с. 12].	Вся в чорному вона стоїть біля телефону. Тихий обережливий сміх, тихий плач, тихі слова, що раптово уриваються... <i>Parlerò colla mamma...</i> Ходи! Цип-цип! Ходи! Чорна молоденька курочка налякана: трохи підбігає і раптом зупиняється, тихий обережливий схлип: вона плаче за своєю мамою, огрядною куркою [3].	Одягнена в чорне, вона стоїть біля телефона. Тихенький боязкий сміх, тихенькі вигуки, боязкі шматки розмови, що раптом обривається... <i>Parlerò colla mamma...</i> Іди! цип-цип! іди! Налякана чорна ципонька: тихі шматки розмови, що раптом обривається, тихі боязкі вигуки: вона плаче за мамою, огрядною квочкою [4].

обривається, тихі боязкі вигуки» [4]. У перекладі Р. Доценка цей прийом збережено лише частково (див. табл. 5).

Висновки. Проаналізувавши переклади Р. Доценка та Я. Панко, зазначимо, що обидва вони мають свої переваги та недоліки. Я. Панко вдалося краще передати стиль та графічний складник твору (групування речень, збереження стилістичних фігур, таких як повтори, відступи між абзацами, використання курсиву відповідно до тексту оригіналу), що також створює відповідне оригіналу естетичне враження в читача. Р. Доценко також подекуди успішно відтворює

стиль та синтаксис оригіналу (хоча й рідше за Я. Панко), а також глибше занурюється у текст та різноманітні алюзії та посилання, які використовує Джойс, навіть коли вони не очевидні (наприклад, як у разі з фрагментом № 3), й додає до тексту детальний коментар.

Перспективним для подальшого дослідження ми вважаємо напрям порівняльного аналізу оригіналу та перекладів літературних творів не тільки Джеймса Джойса, а й творів інших письменників, котрим властивий складний, вибагливий стиль прози, сповнений алюзій, різноманітних стилістичних засобів та прийомів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Иванова О.В. Перекладацька еквівалентність та способи її досягнення. *Науковий блог*. Національний університет «Острозька академія», 2014. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2014/perekladatska-ekvivalentnist-i-sposoby-jiji-dosyahnennya/> (дата звернення: 05.05.2021).
2. Joyce J. Giacomo Joyce. Introduction and notes by R. Ellmann. London : Faber & Faber, 1968. 55 p.
3. Джойс Дж. Джакомо Джойс / пер. з англ. Р. Доценка, 2004. URL: https://www.ae-lib.org.ua/texts/joyce_giacomo_joyce__ua.htm#_fn_31 (дата звернення: 02.05.2021).
4. Джойс Дж. Джакомо Джойс / пер. з англ. Я. Панко. Медіа-проект «Джакомо Джойс», 2019. URL: <https://giacomojoyce.com/> (дата звернення: 02.05.2021).
5. Ellmann R. James Joyce. London : Oxford University Press, 1982. 887 p.
6. Delville M. "At the Center, What?" "Giacomo Joyce", Roland Barthes, and the Novelistic Fragment. *James Joyce Quarterly*. Vol. 36. No. 4, 1999. Pp. 765–780.
7. McCourt J. The Importance of being Giacomo. *Joyce Studies Annual*. Vol. 11, 2000. Pp. 4–26.
8. Алексєєнко Ю.С. Історія перекладів творів Джеймса Джойса. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20180128-istoriya-perekladiv-tvoriv-dzhejmса-dzhojsа> (дата звернення: 02.05.2021).
9. Orobinska M., Bezkorovaina L. Comparative Analysis of James Joyce's "Giacomo Joyce" and its Translation. *Лінгвістичні студії*. Вип. 36. Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2018. С. 67–72.
10. Joyce J. Finnegans Wake. P. 301. URL: https://archive.org/stream/finneganswake00joycuoft/finneganswake00joycuoft_djvu.txt (дата звернення: 02.05.2021).
11. Joyce J. A Flower Given to my Daughter. *Poetry Foundation*. URL: <https://www.poetryfoundation.org/poetrymagazine/browse?contentId=13692> (дата звернення: 05.05.2021).